

İRAN

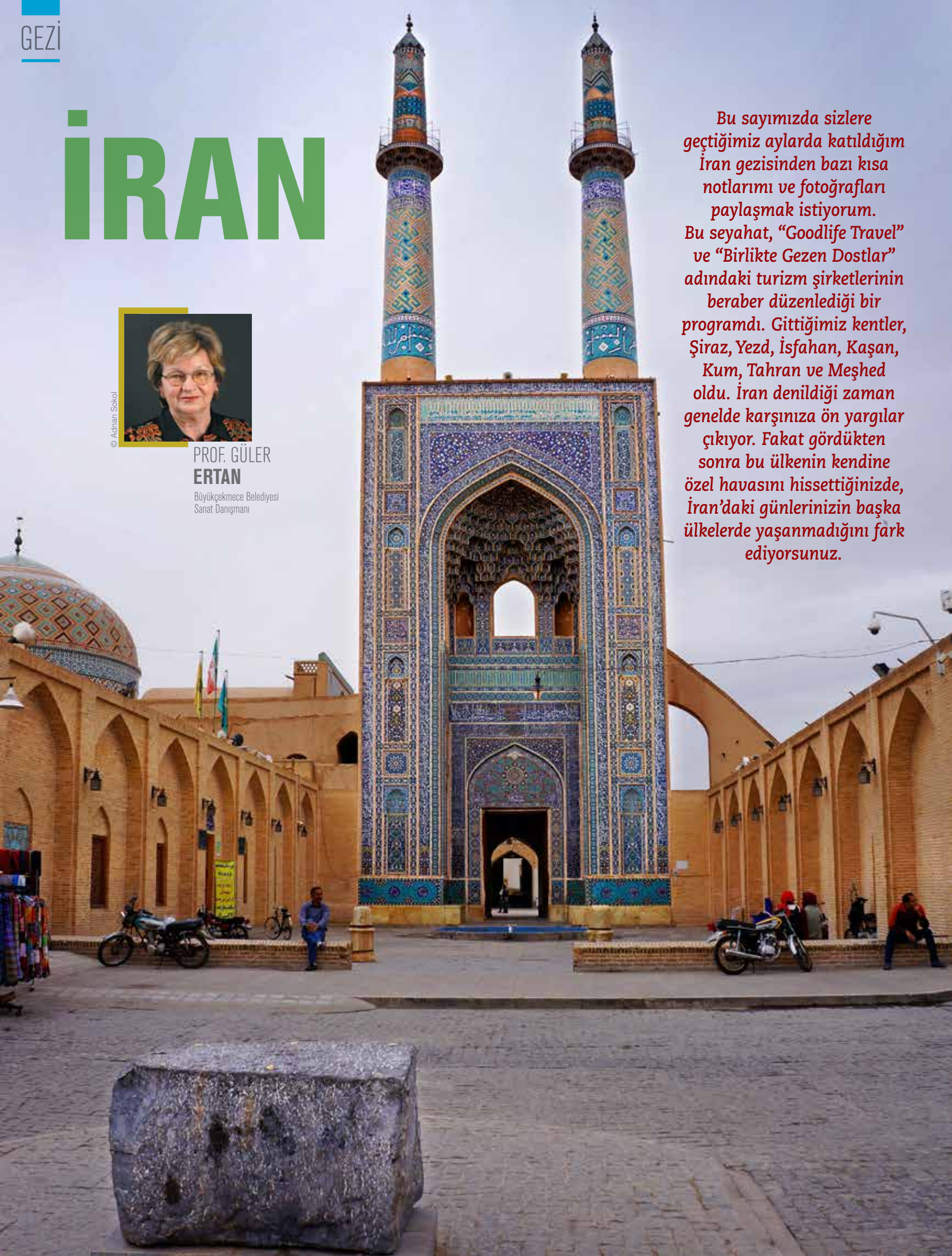

© Adnan Sokol

PROF. GÜLER
ERTAN

Büyükçekmece Belediyesi
Sanat Danışmanı

Bu sayımızda sizlere geçtiğimiz aylarda katıldığım İran gezisinden bazı kısa notlarımı ve fotoğrafları paylaşmak istiyorum. Bu seyahat, "Goodlife Travel" ve "Birlikte Gezen Dostlar" adındaki turizm şirketlerinin beraber düzenlediği bir programdı. Gittiğimiz kentler, Şiraz, Yezd, İsfahan, Kaşan, Kum, Tahran ve Meşhed oldu. İran denildiği zaman genelde karşınıza ön yargılar çıkıyor. Fakat gördükten sonra bu ülkenin kendine özel havasını hissettiğinizde, İran'daki günlerinizin başka ülkelerde yaşanmadığını fark ediyorsunuz.

EŞSİZ mimarisi, kültürü, sıcakkanlı misafirperver ve bonkör insanları...

Tarih boyunca köklü medeniyetlere ev sahipliği yapan İran, edebiyattan felsefeye, astronomiden matematiğe uzanan zengin bir geçmişe sahip. Aynı zamanda geçmişine ve doğasına sahip çıkıp günümüze kadar taşıyarak yaşatan, örf ve adetlerini koruyan bir millet.

Yüz ölçümü yaklaşık bir milyon 648 bin kilometrekare olup, nüfusu ise yaklaşık 82 milyon. Başkent Tahran'ın nüfusu ise 14 Milyon. Ülkenin en yüksek noktası, 5610 metre yüksekliğindeki "Damavant" zirvesi. 725km uzunluğunda olan Karun Nehri taşıma yapılabilen tek akarsuyudur.

İran isminin kökeni ise, Yunanlılar tarafından, 5. yüzyılda Pers ismi kullanılarak Pers Ülkesi olarak adlandırılmıştır. Bu isimden hoşlanmayan, Şah Rıza Pehlevi ülkenin adını "İran" olarak değiştirir. İran sözcüğü Sanskritçe asil anlamına gelen Aryan sözcüğünden gelmektedir. İran halkı olan Aryan zaten M.Ö. 1. yüzyıldan itibaren kendilerine "Eran" demektedirler. İran'ın geçmişine baktığımızda ise aynı coğrafyada hiç yer değiştirmeden uzun süre bağımsız olarak yaşamış toplum olarak gözlemleriz.

İran'daki sanat ve zanaat türleri oldukça çeşitli. Örneğin, halı dokumaları... Guinness rekorlar kitabına giren dünyanın en büyük halısı, bir İran halısıdır. Tam 6000 metrekare. Bu halıyı 2007 yılında,

Horasan eyaletinde, 1200 halı dokuyucusu dokumuş. Ağırlığı 35 ton ve 2 milyar 268 milyon düğümden oluşmakta. Ana renk yeşil, tabii İslam'ın rengi ve de çöl halkının yeşile özlemini temsil etmekte. Kenarlardaki bej renk ise çöl kumlarını temsil etmekte. 18 ay süren bu halı üretiminin proje sahibi sanatçı Ali Haliki. Abu Dabi'de Şeyh Zaid Ulu Camiinde yer almaktadır.

Tahran'daki mücevher müzesini ise kelimelerle anlatmak imkansız. Görüldüğü zaman sanatın, zanaatın ve servetin muhteşemliğini fark edebiliyorsunuz. Örneğin, 182 karatlık elmas, Derya-i Nur. Bu şaheserin çerçevesi 457 küçük elmadan ve 4 adet yakuttan oluşmakta. Bu

mücevher dünyanın en değerli ikinci elması. Tüm hanedanlığın geçmişinde kullanılan mücevherler ve takılar...

İran'ın geneline baktığımızda ise bu özel coğrafyadaki yaşamı anlamak mümkün. Kalabalık çarşılar, müzeler, park ve bahçeler, duvar resimleri aynı zamanda camilerdeki ve türbelerdeki çini sanatı ile halkın toplumsal talepleri rengarenk duvarlara resmedilmiş. UNESCO Dünya Kültür Mirası listesinde yer alan Gülistan Sarayı, Kaçar Hanedanlığı döneminden 12 farklı saraydan oluşan kompleks ve müzeler M.Ö. 2 bin yılından 20. yüzyıla uzanan geniş koleksiyonuyla "Rıza Abbas Müzesi" ile dünyanın en değerli mücevherlerini barındıran "Milli Mücevherat Müzesi".

MEŞHED

Buranın en önemli özelliği, her yıl 12 milyon hacı adayının ziyaret ettiği 12 imam içinde 8. imam olan Ali Rıza'ya adanan, imam Ali Rıza kutsal alanı. Bu özel alan, geniş avluları, mescitleri, müzeleri ve de kütüphane, hastane ve yemekhanesiyle adeta kent içinde bir kent gibi. Türbenin içindeki kütüphane ise Ortadoğu'nun bin yıllık, en büyük kütüphanesi olması nedeniyle ayrı bir ilgi noktası.

İSFAHAN

Dünyanın yarısı olarak anılan bu kent, Elamlılar'dan Medler'e, Ahamenis İmparatorluğu'ndan Sasaniler'e ve Safeviler'den Selçuklular'a, binlerce yıldır İran'ın en büyük imparatorluklarına ev sahipliği yapan bir kent. Bu kentin çarşılarına baktığımızda halıcılığın ve el işçiliğinin başarısını görüyoruz. Safevi İmparatorluğunun ünlü hükümdarı Şah Abbas'ın 16.Yüzyılda çölde bir vaha yaratarak inşa ettirdiği Nakş-ı Cihan Meydanı (İmam Meydanı). Siosepol Köprüsü, Şeyh Lütfullah Camii ve Mescid'i Cuma camii...

KAŞAN

Kaşan ise, tarihi taş konakların şehri olarak anılmakta. Her biri bir sanat eseri olan taş konaklar, meyve bahçeleri ve havuzlarıyla cennetin yeryüzündeki betimlemelerinden biri olan bölgede, özellikle turkuaz renkteki havuzları, yüzlerce yıllık sedir ağaçları ve etrafı saran portakal ağaçları ile donatılmış bahçeler yer alıyor.

PERS BAHÇELERİ

M.Ö. 500 yıllarındaki Ahameniş İmparatorluğu döneminden bugüne sürekli tüm dünyayı kendine hayran bırakan Pers bahçelerinin antik dönemdeki ismi, Batı uygarlığında cennet kavramının kaynağı olan Paradise kelimesidir. Paridaiza, duvarla çevrili bahçe anlamına gelmektedir.

Sokrates öğrencilerine her zaman Pers bahçelerinin güzelliklerine değinmiştir.

Gerçekten cennet tanımının bu dünyadaki yansıması olan bu bahçeler, hem Zerdüşt hem de İslam dini için biçilmiş kaftanlar olmuştur. Pers bahçe düzenlemelerini sadece İran'da değil, İspanya Elhamra ve Hindistan Taj Mahal gibi daha pek çok ülkede görmek mümkün.

YEZD

Çöldeki Vaha diye anılan burayı Marko Polo, 8 asır önce "Eyaletin en asil ve en güzel kenti" olarak tanımlamış. 5 bin yıllık kerpiç şehir halen dimdik ve hasarsız olarak ayakta durmakta. Aynı zamanda bu kent Zerdüşt inancının merkezi olan bölge, çöle doğru uzayan uçsuz bucaksız coğrafyasıyla oldukça ilginç. Labirenti andıran sokakları ve çöl iklimiyle hafızalarda iz bırakan bir kent olan Yazd, özellikle bin yıldır klima işlevi gören rüzgar kuleleriyle anılmakta. Kentin tarihi bölgesinde ise, Mescid-i Cuma, Amir Chakhmag Camii Kompleksi, Sessizlik Kuleleri ve yaklaşık 2500 yıldır sönmeyen ateşiyle Ateşkedah Tapınağı bulunmaktadır.

ŞİRAZ

2000 yıllık tarihe sahip, İran kültürünün beşiği, Pers vilayetinin başkenti Şiraz, 1,8 milyon nüfusuyla İran'ın 5. en büyük kenti. Bu kentin şansı Moğol istilalarından hiç etkilenmemiş olmasıdır. Safeviler döneminde Avrupalı tüccarlar Şiraz şarabının ticaretini yapmışlardır. Kaar dönemi ise İran için üzücü ve kötü sonuçlara neden olan 1901 yılında petrol arama imtiyazı 60 yılına İranlılara verilerek modern İran'ın yaşadığı sorunlar bu dönemde başlamıştır. 1921 yılında ise Pehlevi ailesi dönemi başlar. Şiraz, tüm dünya Bahai inancı mensupları için de önemlidir. Bu din 1844 yılında Şiraz'da Seyid Ali Muhammed Bab tarafından kurulmuştur.

Burada Acem edebiyatının eşsiz şairleri Hafız-ı Şirazi ve Şeyh Sadi-i Şirazi'nin memleketi ve Perslerin çok önem verdikleri Persepolis kenti yer alıyor. Antik kent Pasargat, Ölüler Şehri, Nakş-ı Rüstem ve Nakş-ı Recep, Nasır Al- Mülk Camii ve Hafızın Mezarı... Mimari eserler ise, Kerim Han Kalesi ve Sarayı, Vekil Mescidi, Vekil Hamamı ve Vekil Çarşısı'dır.

PERSEPOLİS

M.Ö. 515 yılında Aşemenid Hanedanlığı'nın kurduğu Pers İmparatorluğu kralı Büyük Darius tarafından kuruldu ve 200 yıllık ömrü olan bu antik kent M.Ö. 331 yılında Büyük İskender tarafından yakılarak yok edildi.

Persepolis yapay bir teras üzerinde 500 metre boy ve 300 metre enine ulaşan yapılar topluluğudur. Kurulma amacına uygun olarak sadece Nevruz kutlamalarına uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Büyük Darius tarafından inşa edilen Apadana isimli seremoni binasının temellerinde yer alan rölyeflerde net bir şekilde gösterildiği gibi her Nevruz döneminde Mısır'dan Afkanistan'a, Kapadokya'dan Arabistan'a, Anadolu, Yunan Devletleri'nden Hindistan'a uzanan pek çok ülkelerden gelen temsilciler burada ağırlandarak, getirdikleri hediye ve haraçları sunmaktaydılar. Apadana seremoni binasının tavanını her biri 20 metre boyunda 36 adet kolon destekler, bu kolonlar aynen Efes ve Samos'daki Lon tarzı tapınakların kolonları tarzındadır, başlıklarında boğa, aslan ve akbaba rölyefleri mevcuttur.

